

ZPRAVODAJ 2002/4

Židovské muzeum v Praze otevřelo návštěvníkům své expozice

Židovské muzeum v Praze otevřelo 15. října 2002 znovu své expozice a Starý židovský hřbitov. Uzavřena však nadále zůstává Pinkasova synagoga, kde budou nezbytné opravy trvat ještě několik dalších měsíců (podrobnosti přináší příspěvek ředitele muzea Leo Pavláta). Více než dvouměsíční přerušení provozu způsobily srpnové povodně.

V důsledku zaplavení podzemních prostor historických synagog stoupla vlhkost v jejich hlavních lodích natolik, že do tohoto klimaticky nevhodného prostředí nebylo možné instalovat vzácné sbírkové předměty. Teprve když vlhkost v synagogách poklesla na přijatelnou hodnotu, a postižené prostory byly vysušeny a dezinfikovány, byly expozice obnoveny v původním rozsahu. Starý židovský hřbitov mohou nyní návštěvníci projít po nové prohlídkové trase, která je delší a vede atraktivními částmi hřbitova. Také pravidelné koncerty klasické hudby ve Španělské synagoze byly obnoveny.

Oprava Pinkasovy synagogy

V Pinkasově synagoze založené roku 1535 byl roku 1996 po více než čtvrt století znovu otevřen obnovený památník obětem šoa z Čech a Moravy. Bohužel, právě tento objekt, na jehož stěny bylo ručně vepsáno na 80 000 jmen obětí nacistické genocidy, utrpěl největší škody ze všech židovských staveb v bývalé pražské židovské čtvrti. Podzemní kontaminovanou vodou a bahnem byly zaplaveny hlavní loď i jihozápadní předsíň Pinkasovy synagogy do výše 1,30 metru a voda prosákla i do stěny oddělující hlavní loď od lodi boční. Dále byly poškozeny umělé mramory na bímě

z 18. století a aron ha-kodeš. Zcela bylo zničeno topení v podlaze a zásadně poničeno bylo též zábradlí sloužící i jako osvětlení expozice. Nápis na stěnách zasažených vodou sice neopadaly, ale uhlazený, zhutnělý povrch sloužící jako podklad pro písmo od počátku ztěžoval a nadále ztěžuje vysychání. Voda vzlínáním vystoupila ještě výše do stěn, na nichž se postupně začaly vytvářet plísňe. Další nebezpečí pro nápisy představují vyplavená pojidla, zejména soli, a rovněž narušená statika budovy. Přestože podle odborných vyjádření Pinkasově synagoze nehrozí zřícení, četné trhliny způsobené srpnovou velkou vodou v přízemí i prvním patře budovy včetně klenby nelze podceňovat. Statické poruchy se dále vyhodnocují a kvůli předpokládaným stavebním úpravám byla v předstihu zrušena dosavadní prohlídková trasa na Starém židovském hřbitově

kolem Pinkasovy synagogy a vytvořena trasa nová.

První záchranné restaurační práce provedli pracovníci muzea za spolupráce externích odborníků bezprostředně po odčerpání vody 19. srpna. Odborní pracovníci vyčistili celý objekt speciálními roztoky, provedli preventivní postřik stěn proti plísním a na některých místech, zejména u východní stěny, kde se nevyskytují jména, seškrabali část omítky. Celý prostor začal být ihned vysoušen ventilátory. Dvacet čtyři hodin denně rovněž probíhá odvlhčování celého prostoru, přičemž nashromážděná voda se odvádí čerpadlem. Samostatná pozornost byla a je věnována bímě.

Počátkem září vznikl téměř dvacetičlenný tým vedený klimatologem Janem Červenákem, který na pravidelných schůzkách určuje další postup prací. V týmu jsou zastoupeni špičkoví odborníci ze specializovaných pracovišť nejrůznějších oborů (restaurátoři, konzervátoři, diagnostici, toxikologové, architekti, stavební inženýři). Veškeré práce se současně konzultují se Státním ústavem památkové péče.

V říjnu byly provedeny sondy do stěn, které umožnily zjistit obsah vodou absorbovaných látek. Průběžně se též provádí rozbor mikroflóry, podle jehož výsledků se ošetřují stěny. Ke snížení obsahu vody ve stěnách podstatně přispělo odstranění podlahových dlaždic a pod nimi uložených, vodou nasáklých izolačních vrstev a zničeného topení. Podlaha bude postupně vykopána až na žulový podklad a poté bude následovat archeologický průzkum.

S ohledem na vzácné nápisy se veškeré práce uskutečňují ve speciálním režimu, s důrazem na zamezení prašnosti

a minimalizaci otřesů. Po instalaci nového topení bude položena nová podlaha, která bude muset respektovat požadavky historické, estetické i funkční.

Předběžně se uvažuje o kombinaci opuky a přírodní keramiky, přičemž stejné materiály by se měly objevit i v podlaze na galerii.

Průběh oprav v Pinkasově synagoze však nelze zcela předvídat. Jejich podobu může zásadně ovlivnit negativní vývoj statického stavu budovy a rovněž budoucí stav nápisů. V zimním období je prostor temperován na 5 stupňů, aby nezamrzla voda v omítce, což by mohlo vést k jejich destrukci. Přesto se však nedá s jistotou říci, zda se podaří vodou zasažené nápisy zachránit. To bude zřejmé až v jarních měsících, a proto byly podrobně fotograficky zachyceny, aby je bylo možné v případě nutnosti rekonstruovat v identické podobě.

Podle dosavadního harmonogramu by veškeré práce měly skončit v srpnu příštího roku, kdy by Pinkasova synagoga měla být opět otevřena pro veřejnost. V té době už bude v památníku obětem šoa opět instalováno i světelné zábradlí a návštěvníci budou moci znovu spatřit i stálou expozici dětských kreseb z Terezína v prvním patře budovy.

Poškození Pinkasovy synagogy vyvolalo velký zájem a účast u nás i v zahraničí. Přestože většinu nákladů na obnovu jedinečné stavby a památníku bude možno hradit z pojistky, Židovské muzeum v Praze získalo na související činnosti význačné přísliby finanční pomoci, a to od amerického World Monuments Fund, Česko-německého fondu budoucnosti a od města Hamburk. Na opravu stavby však přispívají i jednotlivci. Všem těm, kterým leží oprava Pinkasovy synagogy na srdci, patří náš dík. Případné příspěvky možno zasílat na účet Židovského muzea:

- korunový účet č. 195414380237/0100
- dolarový účet č. 195420830257/0100
- EURO účet č. 510091870297/0100

Při poskytnutí daru by měl plátce uvést variabilní symbol č. 1382002.

Leo Pavlát
Ředitel Židovského muzea v Praze

„Michal Singer: Obrazy z let 1999 až 2002“ Nová výstava v Galerii Roberta Guttmanna

Galerie Roberta Guttmanna, která je umístěna v administrativním a odborném centru muzea v Praze 1, ulici U Staré školy 3, prošla od května 2002 několika stavebními úpravami, které přispěly ke zlepšení klimatických a tepelných podmínek výstavní síně. Standardní tepelná tělesa byla nahrazena nejmodernějším stropním systémem chlazení a

topení a současně byly zapojeny zvlhčovače a odvlhčovače, řízené centrálním počítačovým systémem, umístěným v suterénu budovy.

Takto upravená galerie měla být původně otevřena 14. srpna 2002. Záplavy v tomto srpnovém týdnu však rozhodly jinak. Do suterénních prostor budovy pronikla voda, která poškodila všechny přístroje centrálního řízení klimatizace. Provoz v galerii tak bylo možné zahájit teprve po vysušení vlhkého zdiva výstavní síně a provizorním zapojení klimatizačních jednotek. Stalo se tak 6. listopadu při příležitosti otevření výstavy obrazů mladého pražského malíře

Michala Singera. Kurátorem výstavy, která potrvá do 26. ledna 2003, je PhDr. Arno Pařík.

Singerovy obrazy nenechají nikoho lhostejným. Jsou na první pohled dobře rozpoznatelné, výrazné, žhavé a naléhavé. Vycházejí vždy z konkrétního osobního zážitku a původní inspiraci se snaží zachytit v nespoutaném malířském projevu. Příběhy Singerových obrazů však nabývají obecnějšího symbolického významu. Obvykle se v nich setkáme s postavou osamělého poutníka, který putuje ulicemi nočního města nebo fantastickou krajinou. Singer se - jak se zdá - příliš nestará o formální stránku svých obrazů, důležitá je pro něj pouze síla prožitku a jeho spontánní výraz. Obrazy Michala Singera tak ožívují starou tradici moderny, umocněnou neobyčejnou energií a vizionářstvím.

Michal Singer (1959) pracoval po absolvování gymnázia rok jako pomocný dělník. Poté studoval na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy a pak se živil jako topič. Po pádu komunistického režimu v dřívějším Československu v listopadu 1989 působil jako grafik a výtvarný redaktor a od roku 1993 se věnuje výlučně

volné tvorbě. Vydal knížku svých kreseb (Co jsem viděl, co jsem snil, co jsem slyšel, kde jsem byl!), píše básnické texty a eseje, kreslí do kulturní rubriky Literárních novin a ilustruje básně Zbyňka Hejdy. V roce 2001 vydal básnickou sbírku Shell - námořnická trilogie, doplněnou vlastními litografiemi. Další informace o výstavě naleznete na webových stránkách muzea (<http://www.jewishmuseum.cz/czech/czsinger.htm>).

Projekt Golem 2002 / 5763

Od 3. do 27. října 2002 proběhl v Praze kulturní festival s názvem Projekt Golem 2002/5763. U jeho zrodu stál argentinský velvyslanec v České republice Juan Eduardo Fleming. Proč Golem a Argentina? Podnětem byla báseň El Golem největšího argentinského spisovatele Jorge Luis Borgese (1899-1986). Ta byla ve studentské soutěži přeložena do češtiny (vítěz student 5. ročníku FFUK Jan Jícha) a inspirovala jednotlivé kulturní akce. Svým úvodním slovem v katalogu celý projekt zaštil prezident Václav Havel. Projekt Golem organizačně zajistilo Velvyslanectví Argentinské republiky, Univerzita Karlova v Praze a Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze ve spolupráci s Pražskou židovskou obcí.

Celý široce pojatý kulturní projekt zahájila vernisáž výstavy obrazů a soch argentinských a českých umělců ve Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde návštěvníci rovněž mohli shlédnout audio- vizuální program Buenos Aires a Praha a televizní dokumentární snímek Golem a Golemové. V kině Národního filmového archívu Ponrepo byly postupně promítnuty čtyři archívní filmy na téma Golem.

Vzdělávací a kulturní centrum ŽMP uspořádalo jednodenní seminář Golem v náboženství, vědě a umění, kde bylo proneseno osm referátů českých a zahraničních účastníků a řada diskusních příspěvků, které osvětlily fenomén Golem

v uvedených disciplínách. Seminář zahájila úvodní řečí paní Maria Kodama de Borges, vdova po spisovateli, která se mj. zúčastnila všech pořádaných akcí. Festival pak pokračoval recitálem v Jeruzalémské synagoze za účasti argentinských umělců Sivaka a Müllera, kteří uvedli světovou premiéru pro kytaru a klavír Pocta Golemovi s hlasem J. L. Borgese a další skladby; v druhé části zazněly sefardské písně v podání Jany Lewitové a Vladimíra Mertvy. Projekt Golem zakončilo baletní představení Symfoniety, Z mého života a Golema ve Státní opeře. Celý večer byl rovněž uspořádán při příležitosti 75. narozenin Pavla Šmoka, uměleckého ředitele Pražského komorního baletu a choreografa uvedených baletů.

Golemovský projekt se těšil značnému zájmu veřejnosti a byl hojně navštíven. Seminář ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze upozornil na bohatý symbolismus obsažený v Golemovi - od jeho dimenze náboženské a filozofické přes vědu a umění k současnosti: k robotům, počítačům, internetu, kybernetice a umělé inteligenci. Tím se ukázalo, o jak nanejvýš aktuální téma jde. Organizátoři akce proto v příštím roce vydají ze semi- náše sborník, aby se s jeho obsahem mohla seznámit širší veřejnost.

Projekt Golem přispěl v nemenší míře i k vědomí společných základů kultury zdánlivě tak vzdálených zemí jako jsou Česká a Argentinská republika.

Miloš Pojar, ředitel Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze

Setkání Sdružení uživatelů knihovního systému Aleph v Židovském muzeu

Koncem října se ve Vzdělávacím a kulturním středisku Židovského muzea v Praze uskutečnilo nadnárodní setkání Sdružení uživatelů systému Aleph (SUALEPH). Aleph je knihovní systém, vyvinutý a dále rozvíjený izraelskou firmou ExLibris. Knihovna Židovského muzea v tomto systému postupně zveřejňuje záznamy o knižních dokumentech

ve svém katalogovém fondu a v budoucnu s pomocí Alephu zpřístupní katalog na Internetu. Sdružení SUALEPH

se v Čechách, na Moravě a na Slovensku ustavilo v 90. letech k výměně zkušeností a ke sjednocení požadavků vznášených na producenta systému. Na pražské schůzce byli přítomni zástupci předních českých a slovenských

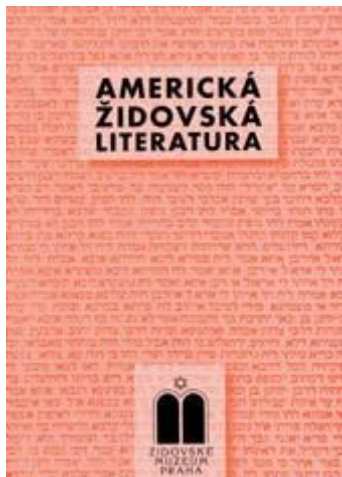
knihoven, kteří měli možnost během přestávky si prohlédnout prostory knihovny Židovského muzea v Praze.

Z nových publikací Židovská Praha

Pod názvem Židovská Praha vychází knížka ve formě standardního turistického průvodce podélného formátu se 120 barevnými fotografiemi. Kniha, jejímž autorem je historik umění Arno Pařík, nabízí zájemci o židovské pamětihodnosti Prahy snadnou orientaci v historii i topografii tohoto starobylého města a návštěvu jeho nejvýznamnějších židovských památek. Text přináší i stručnou, ale obsažnou informaci o historii Židů v Praze v jednotlivých historických obdobích.

Do seznamu pamětihodností, které kniha představuje, je zařazeno 15 synagog a modliteben (z nichž 4 slouží svému původnímu účelu a 5 tvoří součást areálu Židovského muzea) a dále 8 pražských židovských hřbitovů. Najdeme zde i informace o řadě židovských institucí a organizací stejně jako o košer restauracích.

Největší pozornost průvodce věnuje historii a památkám pražského Židovského Města - Josefova. Zaznamenává však i existenci sedmi bývalých předměstských židovských obcí - Libně, Smíchova, Karlína, Královských Vinohrad, Žižkova, Michle a Buben, jejich synagog a hřbitovů.

Průvodce vychází ve zdařilé grafické úpravě Vladimíra Vaška v 6 jazycích - anglicky, německy, francouzsky, italsky, španělsky, česky a je dostupný ve všech prodejnách Židovského muzea nebo prostřednictvím internetu www.jewishmuseum.cz/czshop.htm.

Americká židovská literatura

Sborník přednášek Hany Ulmanové z Filosofické fakulty Karlovy univerzity přináší cyklus přednášek, proslovených v době od října 2001 do června 2002 ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze. Jednotlivé stati obsahují 9 příspěvků, které představují svébytný přínos americké židovské literatury ve 20. století: dílo Isaaca Bashevisa Singera, Bernarda Malamuda, Saula Bellowa, Chaima Potoka, Philipa Rotha a amerických židovských spisovatelek. Zvláštní kapitola je věnována americké literatuře týkající se holocaustu. Sborník o 90 stranách vychází v češtině.

Přírůstky sbírek Židovského muzea v Praze v roce 2002

Sbírka obrazů a grafiky byla díky uskutečněným nákupům na aukcích výtvarného umění a ze soukromých sbírek a díky darům průběžně doplňována.

Pozoruhodný je portrét významného expresionisty Chaima Soutina od Mané Katze, pravděpodobně z roku 1921. Jedinečnou akvizicí jsou tři skicáky Leo Haase z počátků jeho tvorby z let 1921 a 1922, které obsahují několik desítek pozoruhodných studií a kreseb. Z tohoto období nebyly žádné autorovy práce ve sbírce dosud zastoupeny. Do sbírky bylo také darováno několik kreseb a linorytů Karla Fleischmanna z třicátých let 20. století. Část sbírky doplnily kresby prof. Aleše Veselého, který svá díla představí na výstavě v Galerii Roberta Guttmanna v roce 2003. Také byla zakoupena olejomalba „Na kořenech“ z roku 1999 malíře Michala Singera.

Sbírka kovů a trojrozměrných předmětů se rozrostla o několik drobnějších akvizicí, jako je stříbrná filigránová kořenka německé proveniencí z konce 19. století nebo pesachová sklenice a miska z přejímaného skla se zlacením, pocházející z české dílny 19. století. Zajímavá je sobotní lampa z lité mosazi z 18. století s netradičními řezanými ozdobnými prvky. Lampa s podobnou profilací a výzdobou se dosud ve sbírkách Židovského muzea v Praze nevyskytovala. Textilní sbírka obdržela ojedinělý dar – svatební šaty nevěsty z roku 1896 ze smetanově bílého hedvábí s květinovými aplikacemi.

Koncert pro brigádníky

Ředitel muzea Leo Pavlát poděkoval 9. prosince více než stovce dobrovolníků, kteří muzeu obětavě pomohli při odstraňování následků záplav v srpnu 2002. Stalo se tak při zvláštním koncertu ve Španělské synagoze v Praze, na němž vystoupili Jana Lewitová a Vladimír Merta s programem „Sefardské písně“.

Významné návštěvy

- náměstek ministra zahraničí Státu Izrael Rabi Michael Melchior
- ministryně kultury města Hamburk dr. Daňa Horáková
- Jejich královská Výsost velkovévoda Henri a velkovévodkyně Lucemburska Maria Teresa
- zástupkyně Evropské rady muzeí Lola Mitjas a Ulla Keding Olofsson
- Madeline Albright, bývalá ministryně zahraničí USA
- Arie Hahn, ústřední tajemník Knesetu
- manželky účastníků jednání pražského summitu NATO

